

Το Πρωτόκολλο της Κερκύρας

Γράφει: Ο Δημήτριος Περδίκης

Το πιο κάτω κείμενο είναι η ομιλία μου στις 28 Μαΐου 2017 στην Λάρισα σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε για την επέτειο των 103 ετών της υπογραφής του Πρωτοκόλλου της Κερκύρας και διοργανώθηκε από τον Σύλλογο Βορειοηπειρωτών Θεσσαλίας. Στην ομιλία αυτή γίνεται ανάλυση της εποχής του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Τα προηγηθέντα και τα επακόλουθα. Περιγράφεται δηλαδή η γεωπολιτική κατάσταση της εποχής αυτής, ιδιαίτερα σε σχέση με την δημιουργία του αλβανικού κράτους και του βορειοηπειρωτικού προβλήματος που δημιουργήθηκε.

Το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας ιδρύει το αλβανικό κράτος και προσδιορίζει τα σύνορα αυτού (17 Δεκεμβρίου 1913). Ακριβώς 5 μήνες μετά το Πρωτόκολλο της Κερκύρας (17

Μαΐου 1914) αποδίδει καθεστώς ευρείας αυτονομίας στη Βόρειο Ήπειρο και προσδιορίζει τα σύνορα αυτής, εντός της αλβανικής επικράτειας. Οι δύο αυτές διεθνείς συνθήκες υπογράφησαν από τους εκπροσώπους των ίδιων ακριβώς χωρών. Το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας έχει σήμερα αδιαμφισβήτητη διεθνή ισχύ.

Το Πρωτόκολλο της Κερκύρας που μοιάζει σαν μια συνέχεια ακόμη και με τη διόρθωσή του με το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας δείχνει σαν να απορρίπτεται ως παρωχημένο, παλαιό ή χωρίς ισχύ, ενώ θα έπρεπε να έχει την αυτή ισχύ με αυτό της Φλωρεντίας. Έτσι ο Βορειοηπειρωτικός Ελληνισμός έχει αφηθεί στα σχέδια αφελληνισμού της Αλβανίας, η οποία αντιμετωπίζει ακόμα και την απλή αναφορά του σαν μία εχθρική ενέργεια.

Στις 17 Μαΐου 1914, πριν από 103 χρόνια, συνήλθε σύνοδος στην Κέρκυρα, μετά από πρόσκληση της Διεθνούς Επιτροπής Ελέγχου, που είχαν δημιουργήσει οι καλούμενες μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες της εποχής εκείνης για να επιβλέψουν την πιστή εφαρμογή των

συμφωνιών της Συνθήκης του Λονδίνου και του Πρωτοκόλλου της Φλωρεντίας, το 1913, σχετικά με την δημιουργία αλβανικού κράτους, της λειτουργίας και των συνόρων αυτού.

Στη σύνοδο της Κέρκυρας έλαβαν μέρος οι εξής: Λαμπ (εκπρόσωπος της Μεγάλης Βρετανίας), Βίγκελ (Γενικός Πρόξενος της Γερμανίας), Κραλ (Γενικός Πρόξενος της Αυστρίας), Κραζέφσκι (Γενικός Πρόξενος της Γαλλίας), Σάχταϊν (υποπρόξενος της Αυστρίας), Πετρώφ (Γενικός Πρόξενος της Ρωσίας), Λάουρο (Γενικός Πρόξενος της Ιταλίας), Μεχδή (ειδικός αντιπρόσωπος της Αλβανίας), Γεώργιος Χριστάκη Ζωγράφος και Αλέξανδρος Καραπάνος (αντιπρόσωποι της Ηπείρου).

Οι ανωτέρω αποδέχθηκαν στη σύνοδο αυτή να συνδιαλλαγούν με τους Ηπειρωτικούς πληθυσμούς με σκοπό το τέλος των εχθροπραξιών. Συνετάχθη και υπεγράφη το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας, με το οποίο γίνεται αποδεκτή η παραμονή των Ηπειρωτικών εδαφών (Β. Ηπείρου) εντός της Αλβανικής επικράτειας, με ειδικό όμως καθεστώς, το οποίο ισοδυναμούσε με ευρεία αυτονομία.

Η περιοχή με το ειδικό αυτό καθεστώς προσδιορίζεται ως αυτή που είχε καταληφθεί από την Ελλάδα και πρόκειται να αποδοθεί στην Αλβανία. Προσδιορίζεται επιπλέον πως περιλαμβάνει την επαρχία Αργυροκάστρου μαζί με την περιφέρεια Χειμάρρας. Περιλαμβάνει επίσης τον νομό Κορυτσάς και τις άλλες νότιες ζώνες. Το ειδικό καθεστώς της Ηπειρωτικής περιοχής θα παρέχει:

Για τις χριστιανικές κοινότητες ελληνικά σχολεία και μόνο στις 3 πρώτες τάξεις του δημοτικού θα διδάσκεται και η αλβανική γλώσσα.

Η Ελληνική και η Αλβανική θα είναι οι γλώσσες σε χρήση, στα δικαστήρια, στα συμβούλια, στην διοίκηση.

Η χωροφυλακή θα σχηματιστεί εκ των εντοπίων, θα υπηρετούν στις διάφορες κοινότητες άτομα με ίδια θρησκεία με τον πληθυσμό.

Στρατιωτικές μονάδες θα δημιουργούνται μόνο από τον αυτόχθονα πληθυσμό, εκτός των περιπτώσεων πολέμου ή επανάστασης.

Οι ορθόδοξες κοινότητες αναγνωρίζονται ως νομικά πρόσωπα, θα διατηρήσουν την εκκλησιαστική περιουσία τους και όλα τα πατροπαράδοτα δίκαιά τους.

Ειδικά η περιοχή της Χειμάρρας θα διατηρήσει τα αρχαία της προνόμια.

Αυτές είναι οι πιο σημαντικές διατάξεις του Πρωτοκόλλου. Στις 12 Ιουνίου ο Αλβανός ηγεμόνας πρίγκηψ Φον Βιντ και η κυβέρνησή του απεδέχθησαν πλήρως και άνευ όρων το Πρωτόκολλο της Κερκύρας.

Ας πάμε όμως λίγο πιο πριν στον χρόνο για να δούμε πως φθάσαμε ως εδώ. Το 1908 ξεσπάει η επανάσταση των Νεοτούρκων στην Θεσσαλονίκη, οι πρώτες τους εξαγγελίες για αδελφοσύνη και δικαιοσύνη διαλύθηκαν πολύ γρήγορα, όταν άρχισαν τους διωγμούς κατά των Ελλήνων και των Αρμενίων.

Στο διεθνές γεωπολιτικό επίπεδο η αλλαγή πολιτικής και η σύνταξή τους στο πλευρό της Γερμανίας και η αντιπαλότητά τους προς τα οικονομικά συμφέροντα της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας αλλάξαν τον ρου των πραγμάτων. Η Γερμανία, η Αυστροουγγαρία και η Οθωμανική Τουρκία δημιουργούσαν έναν τεράστιο ζωτικό χώρο από τη Βόρειο θάλασσα μέχρι τον Ινδικό ωκεανό και σχεδίαζαν να τον ενώσουν με μία σιδηροδρομική γραμμή, που θα ξεκινούσε από την Γερμανία και θα κατέληγε στην Αραβία και στην Υεμένη. Η Βρετανία πλέον επιθυμεί την διάλυση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, ώστε το σχέδιο των κεντρικών δυνάμεων να μην υλοποιηθεί.

Η επανάσταση εξάλλου των Νεοτούρκων και οι εκκαθαρίσεις που πραγματοποιούν έχει επιπτώσεις στο αξιόμαχο του τουρκικού στρατού. Αυτή είναι η ευκαιρία που περίμεναν οι

βαλκανικές χώρες για να απελευθερώσουν τα υπόδουλα εδάφη τους. Αυτή είναι και η ευκαιρία και για κάποιες άλλες χώρες που ονειρεύονται να αρπάξουν και αυτές λεία από την διάλυση του οθωμανικού κράτους.

Πρώτη η Ιταλία το 1911 κηρύσσει τον πόλεμο στην Τουρκία και σχετικά εύκολα κατακτά την μέχρι τότε τουρκική Λιβύη και τα Δωδεκάνησα.

Στις 5 Οκτωβρίου 1912 συνασπισμένοι οι βαλκανικοί λαοί, η Ελλάδα, η Σερβία, το Μαυροβούνιο και η Βουλγαρία κηρύσσουν τον πόλεμο κατά της Τουρκίας για να απελευθερώσουν τις αλύτρωτες περιοχές τους ή αυτό που θεωρούσαν αυτοί δικό τους. Στην ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή όλοι θεωρούν τη Βουλγαρία ως την πιο αξιόμαχη στρατιωτική δύναμη των Βαλκανίων, όμως πολύ γρήγορα οι εκτιμήσεις τους διαψεύδονται.

Το Ελληνικό Ναυτικό μέσα σε λίγες ημέρες κυριαρχεί σε όλο τα Αιγαίο και εγκλωβίζει τον τουρκικό στόλο μέσα στα στενά των Δαρδανελίων. Ο ελληνικός στρατός μέσα σε 22 ημέρες μπαίνει νικητής στην Θεσσαλονίκη. Στις 5 Νοεμβρίου με απόβαση απελευθερώνεται η Χειμάρρα. Στις 7 Δεκεμβρίου απελευθερώνεται η Κορυτσά και στις 14 Δεκεμβρίου 1912 η

Μοσχόπολη. Ακολουθούν στις 21 Φεβρουαρίου 1913 τα Ιωάννινα, στις 23 Φεβρουαρίου το Λιασκοβίκι, στις 27 Φεβρουαρίου η Πρεμετή. Στις 3 Μαρτίου 1913 απελευθερώνεται το Αργυρόκαστρο, το Δέλβινο και οι Άγιοι Σαράντα. Την επόμενη ημέρα, 4 Μαρτίου, το Τεπελένι. Η χαρά των υπόδουλων από αιώνων Ελλήνων είναι απερίγραπτη, παντού βγαίνουν και κυματίζουν οι ελληνικές σημαίες.

Η χαρά όμως δεν κρατάει πολύ, 2½ μήνες μετά την ολοκλήρωση με απόλυτη επιτυχία των ελληνικών σχεδιασμών, στις 17 Μαΐου 1913, υπογράφεται η Συνθήκη του Λονδίνου. Με την συνθήκη αυτή ο σουλτάνος της Οθωμανικής Τουρκίας εκχωρεί τα πέραν της γραμμής Αίνου – Μήδειας εδάφη στα βαλκανικά κράτη που τα κατέλαβαν. Με εξαίρεση την περιοχή της Αλβανίας. Ο Αίνος είναι λιμάνι στις εκβολές του Έβρου. Η Μήδεια ήταν παράλια κωμόπολη στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας ανάμεσα στην Αγαθούπολη (σήμερα η βουλγαρική Αχτοπόλ) και στην είσοδο του Βοσπόρου.

Ακόμα ζητούν η Ελλάδα να εκχωρήσει στην Αλβανία τη νήσο Σάσωνα, που βρίσκεται στην είσοδο του κόλπου του Αυλώνα. Η νήσος αυτή είχε ενσωματωθεί στην Ελλάδα το 1864 μαζί με τα Επτάνησα. Η Ελλάδα αναγκάζεται να υπακούσει. Ο Σάσων είναι το μοναδικό τμήμα ελληνικής επικράτειας που παραδίδεται σε άλλη χώρα με νόμο της Βουλής των Ελλήνων.

Ο βορειοηπειρωτικός ελληνισμός όταν μαθαίνει τα άσχημα νέα ξεσηκώνεται, οργανώνεται και στις 17 Φεβρουαρίου 1914 κηρύσσει στο Αργυρόκαστρο την Ανεξάρτητη Πολιτεία της Βορείου Ηπείρου με πρόεδρο τον Γεώργιο Χρηστάκη Ζωγράφο. Έλληνες αξιωματικοί και απλοί πατριώτες από την Ελλάδα, ιδιαίτερα Κρητικοί και Μανιάτες, εντάσσονται στις δυνάμεις του Αυτονομιακού στρατού. Επιμελητείες οργανώνονται και χορηγοί προσφέρουν χρήματα για τον αγώνα του βορειοηπειρωτικού ελληνισμού

Αλβανικές δυνάμεις με επικεφαλής Ολλανδούς αξιωματικούς επιτίθενται για να διαλύσουν τη νεοσύστατη πολιτεία. Οι βορειοηπειρώτες μάχονται γενναία και νικούν. Οι μεγάλες δυνάμεις αναγκάζονται εμπρός στην ορμή και το πάθος των μαχητών να αποδώσουν το καθεστώς αυτονομίας του Πρωτοκόλλου της Κέρκυρας.

Στις 28 Ιουνίου 1914 δολοφονείται στο Σαράγιεβο ο διάδοχος του Αυστριακού θρόνου Αρχιδούκας Φερδινάνδος και η σύζυγός του. Η Αυστρία κατηγορεί ως υπεύθυνη τη Σερβία και της κηρύσσει τον πόλεμο. Είναι η έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτό αλλάζει ριζικά τα πάντα. Οι σύμμαχοι της Αντάντ (Άγγλοι και Γάλλοι) επιδιώκουν ασφάλεια στα μετόπισθεν του ανατολικού μετώπου και προσεταιρισμό της Ελλάδας στη συμμαχία. Έτσι καλούν την Ελλάδα να ανακαταλάβει τη Βόρειο Ήπειρο. Ο Ελληνικός Στρατός λοιπόν τον Οκτώβριο του 1914 καταλαμβάνει πάλι ό,τι πριν από 8 μήνες είχε αναγκασθεί να εγκαταλείψει και η Αυτόνομη Πολιτεία της Βορείου Ηπείρου παραδίδει την εξουσία στο ελληνικό στέμμα. Ο πρίγκιπας Βίλχελμ Φον Βιντ που είχε φθάσει στις 8 Μαΐου 1914 στο Δυρράχιο ως ο ηγεμόνας της νέας χώρας, στις 3 Σεπτεμβρίου εγκατέλειψε τη χώρα. Ως Γερμανός ήταν πλέον εχθρός.

Τον Μάρτιο του 1916 η Ελλάδα κηρύσσει την ένωση της Βορείου Ηπείρου με την μητέρα πατρίδα και Βορειοηπειρώτες βουλευτές εγκαθίστανται στα έδρανα της βουλής των Ελλήνων. Δύο νομοί, Αργυροκάστρου και Κορυτσάς, δημιουργούνται και όλες οι ελληνικές αρχές εγκαθίστανται παντού.

Όμως στην Ελλάδα έχει ήδη εκδηλωθεί ο διχασμός. Ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος ζητάει την είσοδο της Ελλάδας στον πόλεμο στο πλευρό των Αγγλογάλλων και ο βασιλεύς Κωνσταντίνος επιθυμεί την ένταξη της Ελλάδας στον συνασπισμό των κεντρικών δυνάμεων ή έστω την ουδετερότητα. Η Ελλάδα έχει χωριστεί σε Βενιζελικούς και Βασιλικούς. Στα βόρεια της Θεσσαλονίκης μέχρι την Αχρίδα είναι το μέτωπο του πολέμου και τα Αγγλογαλλικά στρατεύματα ουσιαστικά έχουν καταλύσει την ελληνική κυριαρχία σε πολλές

περιοχές. Έτσι τον Αύγουστο του 1916 ιταλικός στρατός καταλαμβάνει την περιοχή του Αργυροκάστρου και Γάλλοι την περιοχή της Κορυτσάς.

Με το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου επανέρχεται πάλι το θέμα της Βορείου Ηπείρου στο προσκήνιο. Στο Αργυρόκαστρο οι Ιταλοί παραδίδουν την εξουσία στους Αλβανούς. Στην Κορυτσά οι Γάλλοι καλούν την Ελλάδα για να της παραδώσουν την περιφέρεια της Κορυτσάς. Εδώ έχουμε έναν μοιραίο άνθρωπο και ένα λάθος της ελληνικής κυβέρνησης που οδήγησε στην υπογραφή της συμφωνίας της Καπεστίτσας.

Οι μεγάλες δυνάμεις της Ευρώπης δεν αναγνώριζαν την ενσωμάτωση του 1916 λόγω των ιταλικών αντιρρήσεων και παρέπεμπαν την Ελλάδα να τα βρει με την Ιταλία. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος τότε συναντά το Ιταλό υπουργό εξωτερικών Τιτόνι και υπογράφεται η γνωστή με το όνομα «Συμφωνία Βενιζέλου – Τιτόνι» με την οποία η Ιταλία αποδέχεται την απόδοση της Βορείου Ηπείρου στην Ελλάδα. Η συμφωνία, όμως, που περιελάμβανε και άλλα πολλά έθετε όρους, όπως τη στήριξη από την Ελλάδα Ιταλικών απαιτήσεων αλλού και την ταυτόχρονη αποδοχή στο συνέδριο των Παρισίων των Ιταλικών και των Ελληνικών απαιτήσεων. Αυτά όλα δεν επετεύχθησαν και έτσι η συμφωνία δεν κατέστη εφαρμόσιμη.

Το 1940-1941 είχαμε μια ακόμα απελευθέρωση της Βορείου Ηπείρου από τον ελληνικό στρατό, που γέννησε πολλές ελπίδες. Στο συνέδριο των Παρισίων, όπου είχε παραπεμφθεί το θέμα της απόδοσης της Βορείου Ηπείρου και της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα, το θέμα της Δωδεκανήσου έλαβε άμεση αποδοχή με ένωση των νησιών με την Ελλάδα. Το θέμα της Βορείου Ηπείρου παραπέμφθηκε στη σύνοδο των τεσσάρων (των νικητριών δυνάμεων) για εξέταση μαζί με το Αυστριακό και το Γερμανικό. Τα δυο άλλα θέματα έχουν ήδη επιλυθεί.

Μέχρι τη δεκαετία του 1960 οι ελληνικές κυβερνήσεις κατέβαλαν προσπάθειες για την ανάδειξη του ζητήματος της Βορείου Ηπείρου σε διεθνές επίπεδο. 103 χρόνια έχουν περάσει από την υπογραφή του Πρωτοκόλλου της Κέρκυρας και 101 χρόνια από την ολιγόμηνη ενσωμάτωση της Βορείου Ηπείρου στην Ελλάδα. Από τότε αρκετά έχουν αλλάξει. Πολλοί Βορειοηπειρώτες κατοικούν πλέον στην Ελλάδα. Δεν υπάρχει μακρόπνοη εθνική στρατηγική για το εθνικό θέμα της Βορείου Ηπείρου. Όμως το ζήτημα αυτό έχει πολλές διεθνείς κατοχυρώσεις με το μέρος του.

Το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας. Κάποιοι ισχυρίζονται πως δεν έχει πλέον ισχύ. Πιστεύω πως δεν είναι έτσι. Η ισχύς μίας διεθνούς συμφωνίας πηγάζει όχι τόσο από το αν είναι νέα ή παλαιά, αλλά από την αποφασιστικότητα, τη θέληση και την ισχύ για να επιβληθεί η εφαρμογή της. Παράδειγμα, το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας είναι του έτους 1913 και το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας του έτους 1914. Πέντε μήνες χωρίζουν το ένα από το άλλο. Το πρώτο βρίσκεται σε πλήρη ισχύ, το δεύτερο όμως όχι. Τις πταίει; Αναζητήστε τον. Τι μπορεί να γίνει; Πολλά.

Ο Βορειοηπειρωτικός ελληνισμός έχει αρκετά ακόμα όπλα στη διάθεσή του. Ιδού μερικά:
Οι δηλώσεις της Αλβανίας κατά την εισδοχή της στην Κοινωνία των Εθνών, για τον σεβασμό και την προστασία της Ε.Ε.Μ.
Η εκκρεμής ακόμα παραπομπή της υπόθεσης από τη Διάσκεψη των Παρισίων (1946) στην Σύνοδο των Τεσσάρων για μελλοντική λύση του ζητήματος.
Η σύμβαση για τα δικαιώματα του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών.
Ο καταστατικός χάρτης των Ηνωμένων Εθνών.
Η τελική πράξη του Ελσίνκι, ΟΑΣΕ (1975).
Η διακήρυξη της Βιέννης για τις εθνικές μειονότητες (1993).
Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων (Στρασβούργο 1993).
Αυτά όλα είναι όπλα που χρειάζονται ανθρώπους αποφασισμένους να παραμείνουν στις προαιώνιες εστίες τους και να διεκδικήσουν με σωστό σχεδιασμό, θέληση και αποφασιστικότητα, τα δίκαιά τους.